

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію

Цьомик Христини Богданівни

«Психологічні особливості емоційної значущості подружніх взаємин»,

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії

за спеціальністю 053 «Психологія»

галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Обрана тема дисертаційного дослідження є незаперечно актуальною і важливою як з теоретичної, так і з практичної точок зору, оскільки наша країна перебуває у ситуації найпотужнішого психосоціального стресу – війні. Надзвичайно сильні переживання й напруга істотно впливають на психологічний стан та особливості функціонування усіх громадян України. Саме тому проблема функціонування сім'ї є особливо актуальною у сучасних складних умовах, оскільки сім'я виступає основною сферою життєдіяльності людини та від її гармонійності функціонування залежить розвиток і життєвий шлях як окремої особистості так і соціуму в цілому.

Актуальність теми дисертаційного дослідження обумовлюється багатьма чинниками, серед яких – важливість психологічної емоційно-сприятливої атмосфери подружніх взаємин, яка впливає на здоров'я, працездатність, ефективність взаємодії з соціумом, на функціональні та психоемоційні стани членів подружжя, задоволеність життям, тобто практично на усі суб'єктивні та об'єктивні показники діяльності індивідів. Адже відомо, що психологічні позитивні емоційні взаємини подружньої пари є одним із критеріїв успішності союзу й виступають умовою створення міцної та щасливої сім'ї. За умов гармонійного функціонування сімейної системи формується психологічний імунітет, резистентність до стресу різного походження, що забезпечує більш ефективний копінг кризових ситуацій та соціальну адаптацію.

У тексті дисертаційного дослідження варто відзначити логічність і переконливість висвітлення результатів наукового пошуку дисертантки. У вступі чітко викладено об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження, які

узгоджені між собою. У розділах дисертації послідовно відображено теоретико-методологічні основи дослідження проблеми, її методичне забезпечення, результати емпіричного дослідження. Грамотно визначені наукова новизна й практична значущість одержаних результатів, детально описано та представлено відомості щодо впровадження й апробації результатів дослідження, списку публікацій, структури дисертаційного пошуку.

Структура дисертації характеризується логічністю викладення матеріалу, що дозволило дисертантці послідовно розглянути всі окреслені питання. Вивчення тексту дозволяє побачити, що дисертаційна робота побудована у повній відповідності до поставленої мети та послідовних завдань, спрямованих на її вирішення. Ознайомлення з науковими публікаціями за обраною темою засвідчує результат досить глибокого та ретельного теоретико-емпіричного аналізу досліджуваної проблеми, яка охоплює цілісний процес науково-дослідної роботи. Дисертанткою проведено достатньо ґрунтовний науковий аналіз обраної теми, виявлено новизну опрацьованих питань, сформульовано наукові положення, узагальнення та висновки, що виносяться на захист.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків та переліку використаних джерел. У першому розділі роботи «Теоретико-методологічні основи вивчення емоційної значущості подружніх взаємин» дисертанткою проаналізовано основні дефініції дослідження. Відповідно до цього здійснено теоретичний аналіз сутності поняття «емоційна значущість» у психологічній науці; досліджено теоретико-методологічні основи поняття емоційно-вольової сфери, виділено зміст та структуру його компонентів; охарактеризовано специфіку емоційної палітри з підтвердженням її важливості як позитивних, так і негативних емоцій у ставленні партнерів, що підсилює її значущість, на противагу байдужості.

Авторкою вказано на важливість виділення таких взаємодоповнюючих понять для аналізу емоційно-почуттєвої сфери подружжя, як емоційний інтелект, емоційна компетентність, емоційна зрілість. У роботі досить вдало конкретизовано розуміння веденого поняття емоційної значущості взаємин як міру емоційно-ціннісного ставлення суб'єктів взаємодії, наповненої

установками, очікуваннями та смислами. Вдалим підходом авторки є представлення й обґрунтування змістової наповненості емоційної значущості подружніх взаємин за трьома параметрами: емоційно-почуттєвий, ціннісно-мотиваційний, конативний.

У межах другого розділу на позитивну оцінку заслуговує ґрунтовна робота Христини Богданівни Цьомик щодо узагальнення результатів етапу емпіричного дослідження, яке здійснено на належному науковому рівні. Це, в свою чергу, підкреслює практичну значущість одержаних здобувачкою результатів, що забезпечуються використанням адекватного меті й завданням дослідження валідного методичного інструментарію, репрезентативної вибірки досліджуваних. Внаслідок змістовного аналізу даних емпіричного дослідження дисертантка виділила три методичні блоки визначення рівня емоційної значущості на різних етапах подружнього життя - відвертість, надійність, рефлексивність.

Заслуговує на увагу виявлений авторкою взаємозв'язок задоволеності шлюбом та рівнів емоційної значущості подружніх взаємин на різних етапах сімейного життя, який представлено в авторській моделі розвиненості емоційної значущості подружніх взаємин. Отримані кількісні дані на етапі емпіричного дослідження засвідчили недостатню розробленість певних складових емоційної значущості подружніх взаємин та необхідність пошуку шляхів, методів і засобів щодо оптимізації досліджуваного феномену з метою підвищення задоволеності шлюбом.

У третьому розділі «Оптимізація емоційної значущості подружніх взаємин» виокремлено змістові та процесуальні аспекти програми психологічного супроводу оптимізації емоційної значущості подружніх взаємин, проаналізовано якісні та кількісні зміни в емоційній значущості подружніх взаємин після участі в програмі психологічного супроводу її оптимізації. Як результат реалізації програми супроводу окремо запропоновано методичні рекомендації для психологів-консультантів щодо активізації та підтримки симбіотичності подружніх взаємин. Усі ці рекомендації заслуговують на увагу і можуть бути предметом подальших дискусій.

Сформульовані в дослідженні теоретичні твердження не викликають сумніву. Усі розділи дисертації містять висновки загально-теоретичного і методичного спрямування. Загальні висновки дисертації, в цілому, повно і ґрунтовно відтворюють науковий доробок дисертантки, базуються на категоріальних засадах дослідження і є перспективними для розгортання низки подальших наукових пошуків у цьому напрямку.

Дисертаційну роботу відзначає належна культура оформлення. Зміст роботи достатньо повно відображено в публікаціях автора.

Зазначене вище дозволяє стверджувати, що представлена дисертаційна робота є самостійним, завершеним науковим дослідженням, результати якого мають значення для розвитку психологічної науки і практики. Якісно здійснений теоретичний аналіз проблеми, застосування адекватних, стосовно поставлених завдань, методів дослідження, репрезентативна вибірка, належний аналіз та узагальнення отриманих емпіричних результатів, свідчать про їх достовірність, а також наукову обґрунтованість сформульованих в дисертації наукових положень та підсумкових висновків. Додатки до дисертації доповнюють її, мають наукову і практичну цінність.

Матеріали дисертаційного дослідження, його положення і висновки можуть бути використані у професійній діяльності: фахівців психологічно-соціальних служб, що займаються організацією психоедукації та психоконсультативних сесій із сім'ями; практичних психологів, керівників громадських організацій, які працюють із сім'ями; проектуванні освітнього процесу у закладах вищої освіти, які готують майбутніх практичних психологів.

Схвальної оцінки заслуговує і те, що результати дослідження Цьомик Христини Богданівни впроваджено у практику роботи психолога-консультанта КНП «Міської клінічної лікарні №1 Івано-Франківської міської ради» (довідка №439-2/01-22/19 від 04.10.2023), в практику роботи психолога військової частини А1349 м. Івано-Франківська (довідка №350/484/1/2380 від 07.10.2023), в практику роботи психолога військової частини А4604 м. Івано-Франківська (довідка №350/486/300/1/1326 від 11.10.2023), в практику роботи соціального робітника Крупецької сільської 28 ради (довідка №1033 від 11.10.2023), в

практику роботи психолога Кабінету психології на факультеті психології УДУ імені Михайла Драгоманова (довідка №260/23 від 16.10.23).

Оцінюючи у цілому позитивно дослідження Цьомик Христини Богданівни, вважаємо за доцільне висловити кілька міркувань та побажань:

1. Авторка дисертації опрацював значну кількість наукових праць, у тексті дисертації наводить визначення та думки вчених стосовно різноманітних аспектів дисертаційного дослідження. Проте теоретичний розділ наукового пошуку лише б виграв, якби дисертантка представила авторське ставлення до результатів досліджень інших науковців.

2. До експериментальної групи увійшли подружні пари, що вирізнялися високим рівнем незадоволеності подружніми стосунками, які реалізовувалися на рівні автономності чи залежності віком від 21 до 33 років. Дослідниця обґрунтувала таке вікове обмеження супротивними реакціями у досліджуваних щодо віку психолога. Хотілося б більш повно отримати інформацію від авторки щодо перспективи роботи із різними віковими категоріями подружніх пар.

3. Вважаємо, що при аналізі структурно-функціональної семантики програми психологічного супроводу оптимізації емоційної значущості подружніх взаємин варто було б детальніше описати її складові «Групи підтримки» та доцільність її використання.

Зазначені зауваження та побажання можна вважати швидше рекомендаційними, такими, що не знижують якості представленої роботи, яка за своїм науковим рівнем, новизною дослідження проблеми, теоретичним та практичним значенням є прикладом успішного поєднання теоретичної і емпіричної науково-дослідної роботи.

Висновок:

Отже, все вищезазначене дозволяє стверджувати, що дисертація Цьомик Христини Богданівни на тему «Психологічні особливості емоційної значущості подружніх взаємин» є оригінальним, завершеним фундаментальним дослідженням, котре сприяє розв'язанню однієї з актуальних проблем психології. Відповідно до результатів можна стверджувати, що мету досягнуто, завдання виконано.

Вважаємо, що дисертація заслуговує на позитивну оцінку, відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44; зі змінами від 21.03.2022 р.), а її авторка Цьомик Христина Богданівна заслуговує здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 «Психологія» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки».

Офіційний опонент,
доктор психологічних наук,
професор кафедри практичної психології
та психодіагностики
Волинського національного
університету імені Лесі Українки

М. І. Мушкевич

